

20954 - NAZARIN (GÖZ DEĞMESİNİN) HAKİKATİ, ONDAN KORUNMA VE TEDÂVİ YOLLARI NELERDİR?

Soru

Nazar (göz değmesi) nedir? Sitenizde bu terimi, çokça okudum. Bunu açıklamanızı ricâ ediyorum?

Detaylı cevap

Allah'a hamd olsun.

Aşağıda nazar (göz değmesi) ile ilgili bazı mesele ve fetvâları bulacaksınız. Allah Teâlâ'dan bunları faydalı kılmasını dileriz.

Fetvâ Dâimî Komitesi âlimlerine şu sorular sorulmuştur:

Nazarın (göz değmesinin) hakikati nedir?

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

[ومن شر حاسد إذا حسد] سورة الفلق الآية: هـ

"Ve haset ettiği zaman hasetçinin şerrinden..." (Felak Sûresi: 5)

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'den rivâyet olunduğu söylenen ve: "Kabir azabının sebebinin üçte biri nazardandır" anlamındaki hadis sahih midir?

Bir kimse, birisinin haset etmesinden şüphe ederse, müslümanın yapması ve söylemesi gereken şeyler nedir?

Nazar eden (gözü değdiren) kimsenin yıkandığı suyun alınıp kendisine nazar edilen (göz değen) kimsenin üzerine dökölmesi, ona şifâ verir mi?

Kendisine nazar edilen (göz değen) kimse bu suyu içmeli mi, yoksa o suyla yıkanmalı mıdır?

Fetvâ Dâimî Komitesi âlimleri bu sorulara şöyle cevap vermişlerdir:

Nazar, Arapça'da (عَانَ - يَعِينُ) kelimesinden gelmekte ve (إِذَا أَصَابَهُ بِعَيْنِهِ) "gözü ile bir şeye isâbet etti", demektir. Bu kelimenin aslı, bir şeye bakan kimsenin o şeyden hoşlanması, o şeyin kendisinin hoşuna gitmesi, sonra kötü nefsine uyarak nazar ettiği şeye zehirini geçirmesi için bakışından yardım istemesidir.

Nitekim Allah Teâlâ, Peygamberi Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'ehasetçinin şerrinden kendisine sığınmasını emrederek şöyle buyurmuştur:

[ومن شر حاسد إذا حسد] سورة الفلق الآية: هـ

"Ve haset ettiği zaman hasetçinin şerrinden..." (Felak Sûresi: 5)

Buna göre her nazar eden (göz değdiren), hasetçidir. Ama her hasetçi, nazar eden (göz değdiren) değildir. Dolayısıyla hasetçinin durumu, nazar eden kimseden daha umumî olunca, hasetçinin şerrinden Allah Teâlâ'ya sığınmak, aynı zamanda nazar eden kimsenin şerrinden Allah Teâlâ'ya sığınmak gerekli olmuştur. Nazar (göz değmesi), hasetçinin ve nazar eden kimsenin nefsinden, haset edilen ve nazar edilen kimseye doğru çıkan, kimi zaman ona isâbet eden, kimi zaman da ona isâbet etmeyen bir oklardır. Eğer nazar edilen kimse, koruma ve savunmasız ise, nazar okları kendisine isâbet ettiğinde ona tesir eder. Yok eğer korunmuş (tam techizatlı) ise, oklar kendisine geçmez ve ona tesir etmez. Belki de oklar, sahibine geri döner." (Zâdu'l-Meâd'dan özetle alınmıştır.)

Nazar konusunda Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'den sahih hadisler gelmiştir. Bu

hadislerden birisi de, Âişe'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunan şu hadistir.

Âişe -Allah ondan râzı olsun- şöyle demiştir:

[كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنِي أَنْ أُسْتَرْقِيَ مِنَ الْعَيْنِ.] متفق عليه

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- bana, (bilen birisine) nazara (göz değmesine) karşı rukye yaptırmamı emretti." (Buhârî ve Müslim).

Yine başka bir hadiste Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

الْعَيْنُ حَقٌّ، وَلَوْ كَانَ شَيْءٌ سَابِقَ الْقَدَرِ سَبَقَتْهُ الْعَيْنُ، وَإِذَا اسْتُغْسِلْتُمْ فَاغْسِلُوا

[رواه مسلم وأحمد والترمذي وصححه الألباني في السلسلة الصحيحة]

"Nazar (öz değmesi) haktır. Eğer kaderi geçecek bir şey olsaydı (kaderin vuku bulmasından önce onu yok etmek ve ortadan kaldırmak mümkün olsaydı), onu nazar geçerdi. (Fakat nazar kaderi geçemez.) (Kendisine nazar edilen kimse) sizden, (yüzünüzü, ellerinizi, dirseklerini, dizlerinizi ve ayak parmaklarınızı) yıkamanızı istediği zaman (o azalarınızı) yıkayın." (Müslim, Ahmed ve Tirmizî rivâyet etmişlerdir. Elbânî de 'Silsiletu'l-Ehâdîsi's-Sahîha'da hadisin sahih olduğunu belirtmiştir. Hadis no: 1251).

Yine, Esmâ binti Ümeys'ten -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'e o şöyle demiştir:

يَا رَسُولَ اللَّهِ! إِنَّ بَنِي جَعْفَرٍ تُصِيبُهُمُ الْعَيْنُ، أَفَأَسْتَرْقِي لَهُمْ؟ قَالَ: نَعَمْ، فَلَوْ كَانَ شَيْءٌ سَابِقَ الْقَدَرِ سَبَقَتْهُ الْعَيْنُ. [صححه الألباني في صحيح الترمذي]

"Ey Allah'ın elçisi! Cafer (b. Ebî Tâlib)'in çocuklarına göz değiyor. Onlar için rukye yapılmasını talep edeyim mi?

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- buyurdu ki:

-Evet. Eğer kaderi geçecek bir şey olsaydı (kaderin vuku bulmasından önce onu yok etmek ve ortadan kaldırmak mümkün olsaydı), onu nazar geçerdi." (Elbânî; "Sahîhu'l-Câmi'de hadisin sahih olduğunu belirtmiştir).

Âişe'den -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

[كَانَ يُؤْمَرُ الْعَائِنُ فَيَتَوَضَّأُ، ثُمَّ يَغْتَسِلُ مِنْهُ الْمَعِينُ.] رواه أبو داود وصححه الألباني في صحيح أبو داود

"Nazar eden kimseye, (Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- tarafından) abdest alması, sonra da onun abdest suyundan kendisine nazar edilen kimsenin yıkanması emredilirdi." (Ebu Dâvud rivâyet etmiş, Elbânî de 'Sahîh-i Ebî Dâvud'da hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.)

Sehl b. Huneyf'ten -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, o şöyle demiştir:

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ وَسَارُوا مَعَهُ نَحْوَ مَكَّةَ حَتَّى إِذَا كَانُوا بِشِعْبِ الْخَزَّازِ مِنَ الْجُحْفَةِ، اغْتَسَلَ سَهْلُ بْنُ حَنِيفٍ وَكَانَ رَجُلًا أَبْيَضَ حَسَنَ الْجِسْمِ وَالْجِلْدِ فَنَظَرَ إِلَيْهِ عَامِرُ بْنُ رَبِيعَةَ أَخُو بَنِي عَدِيٍّ بْنِ كَعْبٍ وَهُوَ يَغْتَسِلُ، فَقَالَ: مَا رَأَيْتُ كَالْيَوْمِ وَلَا جِلْدَ مُخْبَّأَةٍ، فَلَبِطَ سَهْلٌ، فَأَتَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقِيلَ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! هَلْ لَكَ فِي سَهْلٍ؟ وَاللَّهِ مَا يَرْفَعُ رَأْسَهُ وَمَا يُفِيْقُ. قَالَ: هَلْ تَتَّهَمُونَ فِيهِ مِنْ أَحَدٍ؟ قَالُوا: نَظَرْنَا إِلَيْهِ عَامِرُ بْنُ رَبِيعَةَ. فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَامِرًا فَتَغَيَّظَ عَلَيْهِ، وَقَالَ: عَلَامَ يَفْتُلُ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ؟ هَلَا إِذَا رَأَيْتَ مَا يُعْجِبُكَ بَرَكْتَ، ثُمَّ قَالَ لَهُ: اغْتَسِلْ لَهُ، فَغَسَلَ وَجْهَهُ وَيَدَيْهِ وَمِرْفَقَيْهِ وَرُكْبَتَيْهِ وَأَطْرَافَ رِجْلَيْهِ وَدَاخِلَةَ إِزَارِهِ فِي قَدَحٍ، ثُمَّ صَبَّ ذَلِكَ الْمَاءُ عَلَيْهِ يَصُبُّهُ رَجُلٌ عَلَى رَأْسِهِ وَظَهْرِهِ مِنْ خَلْفِهِ يُكْفِي الْقَدَحَ وَرَأَاهُ، فَفَعَلَ بِهِ ذَلِكَ فَرَاحَ سَهْلٌ مَعَ النَّاسِ لَيْسَ بِهِ بَأْسٌ] رواه أحمد ومالك والنسائي وابن حبان صححه الألباني في المشكاة

"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- (Medine'den) Mekke'ye doğru yola çıktığında sahâbe de Cuhfe yakınlarındaki Hazzâr denilen yere varıncaya kadar onunla birlikte yürüdüler.(Oraya vardıklarında) Sehl b. Huneyf (üzerindeki cübbeyi çıkarıp) yıkanmaya başladı. Sehl, bembeyaz bir tene ve güzel görünümlü bir cilde sahipti. Sehl yıkanırken o sırada Adiy b. Ka'b oğulları kabilesinden Âmir b. Rabia ona baktı ve:

- Bugünkü gibi bir manzarayı ve böylesine ancak çadıra çekilmiş bâkire kızda bulunabilen bir teni hiç görmedim, dedi.

Bunun üzerine Sehl hemen orada çarpılmış gibi yere yıkılıp kaldı.

Onu alıp Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem-'in bulunduğu yere götürdüler.

Sahâbe: Ey Allah'ın elçisi! Sehl'e bakar mısın? Allah'a yemîn olsun ki başını kaldıramıyor ve kendine gelemiyor, dediler.

Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- buyurdu ki:

- Onunla ilgili olarak herhangi birisini itham ediyor musunuz (kimden şüphe ediyorsunuz)?

Sahâbe: Ona, Âmir b. Rabia bakmıştı, dediler.

Bunun üzerine Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Âmir b. Rabia'yı çağırdı ve onu azarlayarak şöyle buyurdu:

- Sizden biriniz niçin dîn kardeşini öldürüyor? Dîn kardeşinde beğendiğin ve hoşuna giden bir şey gördüğün zaman ona, mübarek olması için duâ etseydin ya! (yani Mâşallah, Bârakallah gibi sözler söyleseydin ya!).

Daha sonra Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- Âmir b. Rabia'ya:

- Onun (Sehl) için yıkan, buyurdu.

Bunun üzerine Âmir b. Rabia, bir kabın içinde yüzünü, ellerini, dirseklerini, dizlerini, ayak parmaklarını ve izarının içini yıkadı. Sonra bu su, Sehl b. Huneyf'in arkasından başının üzerine döküldü. Ardından Sehl hemen iyileşiverdi ve sanki kendisinde hiçbir şey yokmuş gibi insanlarla birlikte yola çıktı." (İmam Ahmed; hadis no: 15550. İmam Mâlik; hadis no: 1811. Nesâî ve İbn-i

Hibbân. Elbânî de 'Mişkâtul-Mesâbîh; hadis no:4562'de hadisin sahih olduğunu belirtmiştir.)

İslâm âlimlerinin çoğunluğu, zikredilen hadislerle başka hadisler, gözle görülen olaylar ve gerçekler doğrultusunda, göz değmesinin (nazarın) sâbit olduğu görüşüne varmışlardır.

Sorunuzda zikrettiğiniz: "Kabir azabının sebebinin üçte biri nazardandır" anlamındaki hadise gelince, bunun sahih olduğunu bilmiyoruz.

Fakat "Neylu'l-Evtâr" adlı kitabın yazarı, Bezzâr'ın, Câbir'den -Allah ondan râzı olsun- hasen senedle rivâyet ettiği hadiste, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

أَكْثَرُ مَنْ يَمُوتُ مِنْ أُمَّتِي بَعْدَ قَضَاءِ اللَّهِ وَقَدَرِهِ بِالْأَنْفُسِ – يَعْنِي بِالْعَيْنِ – [رواه البزار والطبراني وحسنه الألباني في السلسلة الصحيحة]

"Kaza ve kaderden sonra, ümmetimden ölenlerin çoğunluğu, göz değmesi (nazar) ile dir." (Bezzâr ve Taberânî rivâyet etmiş, Elbânî de 'Silsiletul-Ehâdisi's-Sahîha'; hadis no: 747'de hadisin hasen olduğunu belirtmiştir.)

Müslümanın kendisini, cinlerin ve insanlardan olan inatçı şeytanların şerrinden, Allah Teâlâ'ya olan güçlü îmânı ile korumaya alması, Allah Teâlâ'ya itimat etmesi, O'na tevekkül edip sığınması, O'na yalvarıp yakarması, Nebvî sığınma yollarına başvurması, Felâk, Nas, İhlas ve Fâtiha sûreleri ile Âyete'l-Kürsî'yi çokça okuması gerekir.

Şeytanın şerrinden Allah Teâlâ'ya sığınma yollarından bazıları şunlardır:

[أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ. [رواه مسلم]

"Yarattığı şeylerin şerrinden Allah'ın noksansız sözlerine (isimlerine, sıfatlarına ve Kur'an âyetlerine) sığınırım." (Müslim).

أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ مِنْ غَضَبِهِ وَعِقَابِهِ وَشَرِّ عِبَادِهِ، وَمِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَنْ يَحْضُرُونِ. [رواه الترمذي وحسنه]

[الألباني]

"Allah'ın gazabından, azabından, kullarının şerrinden ve şeytanların (namaz kılarken ve Kur'an okurken vereceği) vesveselerinin bana gelmesinden, Allah'ın noksansız sözlerine (isimlerine, sıfatlarına ve Kur'an âyetlerine) sığınırım." (Tirmizî rivâyet etmiş, Elbânî de hadisin hasen olduğunu belirtmiştir.)

[حسبي الله لا إله إلا هو عليه توكلت وهو رب العرش العظيم] [سورة التوبة من : ١٢٩]

"Allah bana yeter. O'ndan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiçbir ilah yoktur. Ben, sadece O'na tevekkül edip dayandım.O, yüce Arş'ın sahibidir." (Tevbe Sûresi: 129).

Bunun gibi daha başka şer'î duâlar...

İbn-i Kayyim'in -Allah ona rahmet etsin- cevabın başında zikredilen sözünün anlamı işte budur.

Bir insanın, başkasına nazar ettiği bilinirse veya birisinin nazar ettiğinden şüphe edilirse, nazar eden kimseye dîn kardeşi için bir kapta yıkanması emredilir. O kaba ellerini daldırıp ağzına su alır ve çalkalar (mazmaza yapar), sonra ağzındaki suyu bir kaba boşaltır. Yüzünü de bir kapta yıkar. Sonra sol elini suya daldırır ve bir kabın içinde sağ dizinin üzerine suyu döker, sonra sağ elini suya daldırır ve sol dizinin üzerine suyu döker. Sonra izarını yıkar, sonra da kendisine nazar edilen kimsenin arkasından başının üzerine su dökülür. Böylelikle Allah Teâlâ'nın izniyle o kimse iyileşir.

(İlmî Araştırmalar ve Dâimî Fetvâ Komitesi Fetvâları; c: 1, s: 186).

Değerli âlim Muhammed b. Salih el-Useymîn'e -Allah ona rahmet etsin-: 'İnsana göz değer mi? Göz değdiği zaman nasıl tedâvi edilir? Göz değmesinden sakınmaya çalışmak, Allah Teâlâ'ya tevekküle ters düşer mi?' diye sorulduğunda, o şöyle cevap vermiştir:

"Göz değmesi (nazar) hakkındaki görüşümüz, onun, hem dînen, hem de hissî (maddî) olarak sâbit olduğudur.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

[وإن يكاد الذين كفروا ليزلقونك بأبصارهم] سورة القلم الآية: ٥١

"(Ey Peygamber!) O kâfirler Zikr'i (Kur'ân'ı) işittikleri zaman, (Allah'ın koruma ve himâyesi olmasaydı) hırslarından neredeyse seni bakışlarıyla kaydırıp sana nazar edeceklerdi (göz değdireceklerdi)! Ve onlar (hevâlarına göre): Şüphesiz o, bir delidir, derler." (Kalem Sûresi: 51).

İbn-i Abbas -Allah ondan râzı olsun- ve başkaları bu âyetin tefsiri hakkında şöyle demişlerdir:

"Yani bakışlarıyla sana nazar ederler (göz değdirirler)."

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- de bu konuda şöyle buyurmuştur:

أَلْعَيْنُ حَقٌّ وَلَوْ كَانَ شَيْءٌ سَابَقَ الْقَدَرَ سَبَقْتَهُ الْعَيْنُ، وَإِذَا اسْتُغْسِلْتُمْ فَاغْسِلُوا

[رواه مسلم]

"Nazar (öz değmesi) haktır. Eğer kaderi geçecek bir şey olsaydı (kaderin vuku bulmasından önce onu yok etmek ve ortadan kaldırmak mümkün olsaydı), onu nazar geçerdi.(Fakat nazar kaderi geçemez.) (Kendisine nazar edilen kimse) sizden, (yüzünüzü, ellerinizi, dirseklerini, dizlerinizi ve ayak parmaklarınızı) yıkamanızı istediği zaman (o azalarınızı) yıkayın." (Müslim).

Yine bunlardan birisi de Nesâî ve İbn-i Mâce'nin rivâyet ettiği hadiste Âmir b. Rabia, Sehl b. Huneyf yıkanırken yanına uğramıştı... -yukarıda geçen hadisi zikreder-.

Vuku bulan olaylar buna delildir ve bunun inkâr edilmesi mümkün değildir.

Göz değmesinin vuku bulması halinde şer'î ilaçlar kullanılır. Bu ilaçlar şunlardır:

1. Kiraat (Kur'ân ve sünnetten duâlar okumak).

Nitekim Rasûlullah -sallallau aleyhi ve sellem- bu konuda şöyle buyurmuştur:

[لَا رُقْيَةَ إِلَّا مِنْ عَيْنٍ أَوْ حُمَةٍ.] رواه الترمذي وأبو داود

"Rukye, ancak göz değmesi (nazar) veya (yılan ve akrep gibi hayvanların) zehiri içindir. (Yani bu ikisine rukyeden daha iyi gelen ve daha faydalı olan hiçbir şey yoktur)." (Tirmizî ve Ebu Dâvud).

Cebrail -aleyhisselâm- da Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in üzerine okur ve şöyle derdi:

[بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ يُؤْذِيكَ، مِنْ شَرِّ كُلِّ نَفْسٍ أَوْ عَيْنٍ أَوْ حَاسِدٍ، اللَّهُ يَشْفِيكَ، بِسْمِ اللَّهِ أَرْقِيكَ.] رواه أحمد وابن ماجه

"Allah'ın adıyla sana eziyet veren her şeyden, her kötü nefisin, gözün veya hasetçinin şerrinden senin üzerine okurum. Allah sana şifâ versin. Allah'ın adıyla senin üzerine okurum." (İmam Ahmed ve İbn-i Mâce).

2. Yıkanmak. Yukarıda geçen hadiste Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in, Âmir b. Rabia'ya emrettiği gibi yıkanır, sonra o su kendisine göz değen kimsenin üzerine dökülür.

Nazar eden kimsenin idrarından veya dışkısından bir miktar alınmasına gelince, bunun dînde hiçbir aslı yoktur. Aynı şekilde onun artığından da alınmasının dînde hiçbir aslı yoktur. Yukarıda geçen hadiste olduğu gibi, nazar eden kimsenin (hadiste belirtilen) azalarını ve izarının içini yıkamasıdır. Sanırım başındaki takiyyesi ve giydiği elbisesi de bunun gibidir. Yine de en iyisini Allah Teâlâ bilir.

Göz değmesinden vuku bulmadan önceden sakınmak ve tedbirini almakta bir sakınca yoktur ve bu hareket, Allah Teâlâ'ya tevekküle ters düşmez, aksine bu hareket tevekkülün tâ kendisidir. Çünkü tevekkül, Allah Teâlâ'nın helal kıldığı ve emrettiği sebeplere sarılarak O'na itimat edip dayanmaktır.

Nitekim Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- Hasan ve Hüseyin'in üzerine okur ve şöyle derdi:

[أُعِيذُكُمْ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ، وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لَامَّةٍ.] رواه الترمذي وأبو داود

"İkinizi, her türlü şeytandan, zehirli hayvandan ve nazar eden gözden, Allah'ın noksansız sözlerine (isimlerine, sıfatlarına ve Kur'an âyetlerine) sığındırırım." (Tirmizî; hadis no: 2060. Ebu Dâvud; hadis no: 4737).

Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- yine şöyle derdi:

[هَكَذَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يُعَوِّذُ إِسْحَقَ وَإِسْمَاعِيلَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ.] رواه الترمذي وأبو داود

"İbrahim -aleyhisselâm- da (oğulları) İshak ve İsmâil'i (n üzerine okuyarak) böyle Allah'ın noksansız sözlerine (isimlerine, sıfatlarına ve Kur'an âyetlerine) sığındırırdı." (Buhârî; hadis no: 3371)."

Bkz: "Muhammed b. Salih el-Useymin'in Fetvâları"; c: 2, s: 117-118.

Ayrıca (7190) ve (11359) nolu soruların cevaplarına bakınız.

Yine de en iyisini Allah Teâlâ bilir.